

„OGLINDA” THALIEI – STUDII DESPRE ISTORIA TEATRULUI EUROPEAN ȘI MAGHIAR

Volumul reunește în trei capitole studii selectate ale autoarei privind istoria teatrului european și maghiar.

Primul capitol al cărții se concentrează pe interrelațiile dintre teatrul european și cel maghiar în secolul al XVIII-lea, folosind ca exemplu teatrul pentru copii de limbă germană.

Primul studiu din acest capitol prezintă patru astfel de membrii adulți ai teatrelor germane din Pesta și Buda care au început cariera scenică timpurie în trupa de copii a lui Berner, cunoscută în întreaga Europă. Este vorba despre actorii Johann Georg Schüller, Theresia Gamlin, Joseph Haury și Jakob Lessel. Prima ediție a almanahului teatral al lui Felix Berner din 1782, pe lângă scurtele biografii artistice, conține și imagini cu umbre ale acestora.

În cel de-al doilea articol al acestui bloc tematic, autoarea prezintă trupa de copii a lui Friedrich Zöllner. Activitățile acestei trupe sunt documentate în almanahurile teatrale contemporane ale teatrelor din Pesta și Buda începând cu 1794. Autoarea evidențiază mai multe concordanțe dintre repertoriul copiilor lui Zöllner și programul artistic a lui Felix Berner.

Al treilea articol analizează imaginile de scenă din almanahul de teatru din 1782 al lui Franz Xaver Garnier, care a publicat acest volum chiar de trei ori în calitate de sufleor al trupei lui Berner. Având în vedere că austriacul Felix Berner a venit de cinci ori în Ungaria cu trupa sa, aceste imagini, care reprezintă probabil pantomime ale ansamblului de copii al lui Berner, sunt, de asemenea, de o importanță deosebită pentru istoria teatrului maghiar.

Următoarele trei studii se axează fiecare pe câte un libret de Felix Berner (*Zemire și Azor*; *Das böse Weib*; *Asmodeus, der krumme Teufel*) și pe spectacolele asociate ale companiei de copii. Din perspectiva maghiară, studiul operei buffa *Das böse Weib* este, de asemenea, important, deoarece versiuni-

nea mai veche a libretului a fost publicată de Leopold Franz Landerer în Buda în 1768, când Berner a jucat cu copiii săi actori pentru prima dată în Ungaria.

Ultimul articol din acest bloc tematic explorează relația lui Lessing cu teatrul pentru copii al epocii sale, care este documentată mai ales în cardul memoriilor actorului vienez Johann Heinrich Friedrich Müller, publicate în 1802.

În focusul celui de-al doilea capitol se află interacțiunea dintre viața teatrală locală și cea globală, studiile capitolului concentrându-se asupra fenomenelor și autorilor de scenă din secolul al XIX-lea. Primul studiu din al doilea bloc tematic se axează pe tablourile vivante care au fost puse în scenă la Cluj-Napoca în prima jumătate a secolului al XIX-lea. În procesul de instituționalizare a teatrului transilvănean, tablourile vivante clujene – ca parte a unei tradiții teatrale europene care a durat de la sfârșitul evului mediu până la baroc – stau mărturie și pentru supraviețuirea tradițiilor teatrale aristocratice într-un mediu scenic burghez.

Următorul articol se concentrează pe exemplarul sufleurului al dramei *Die Erstürmung des Prinzen Eugenio Thores oder Temeswars Befreyung* din 1813 a dramaturgului ceh Franz Xaver Girzik, care a fost reprezentată la Buda în 1826. Autoarea încearcă mai ales să investigheze problema alegerii subiectului de către Girzik, analizând, printre altele, intriga scenică, personajul lui Eugen de Savoia, ștersăturile din exemplarul sufleurului și contextul spectacolului.

Ultima contribuție din acest capitol abordează subiectul „teatrului în teatru” folosind manuscrisul timișorean al piesei într-un act *Jugendfleiss* de Johann Baptist Hirschfeld din 1825. Este o comedie iluministă despre viața teatrală contemporană, actanții și dificultățile ei, și probabil a fost gândită de autorul său ca o piesă pentru copii actori sau tineri artiști de scenă.

În cel de-al treilea capitol al cărții, autoarea analizează posibilitățile transnaționale ale documentarismului pe scenă folosind exemple contemporane. Pe de o parte, este discutată piesa *Disparații – Eltűntek* a autoarei brașovene Elise Wilk despre istoria sașilor transilvăneni în secolele XX-lea și XXI-lea, care a fost scrisă în limba română și a avut premiera în limba maghiară în 2019. Pe de altă parte, este analizată piesa de teatru în forma unui proces, cu titlul *1956*, care a fost prezentată la Cluj-Napoca în 2016 de studenții la drept din Budapesta.

Gabriella-Nóra Tar (1977) a studiat germanistică și hungarologie la Universitatea Babeș-Bolyai / UBB din Cluj – Klausenburg – Kolozsvár, iar în prezent este conferențiar universitar la Departamentul de Limbă și Literatură Germană din cadrul UBB. Publică cu regularitate în reviste românești și internaționale, iar în prelegerile sale abordează conștient contextele regionale și locale ale istoriei culturale și teatrale europene. Contact: gabriella.tar@ubbcluj.ro